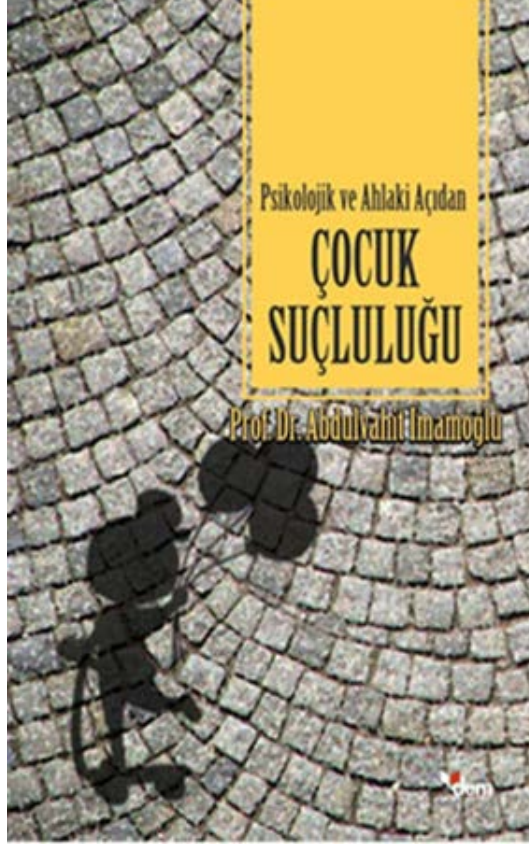

**Abdulahit İmamoğlu, Psikolojik ve Ahlaki Açıdan Çocuk Suçluluğu,
(İstanbul: Deđerler Eđitimi Merkezi Yayınları, 2015, 166 s.)**

Kader Cansu Abay*

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article
Gelis Tarihi / Date Received: 28 Mart 2020 / 28 March 2020
Kabul Tarihi / Date Accepted: 30 Nisan 2020 / 30 April 2020

BAİD 11
2020

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

e-mail: dipakademi23@gmail.com - ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-3625-9394>

Atıf/Citation: Abay, Kader Cansu, "Abdulahit İmamoğlu, Psikolojik ve Ahlaki Açıdan Çocuk Suçluluğu, (İstanbul: Deđerler Eđitimi Merkezi Yayınları, 2015, 166 s.)" BAİD 11 (Haziran 2020): 267-273.

İntihal: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir.

Plagiarism: This article has been reviewed by at least two referees and scanned via plagiarism software.

1955 yılında Trabzon’da doğan İmamoğlu, 1977 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nden mezun olmuştur. Ankara Yükseliş Koleji ve Osmaniye İmam Hatip Lisesi’nde öğretmenlik yapan yazar, 1984 yılında Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Psikolojisi Anabilim Dalı’nda araştırma görevlisi olarak akademik çalışmalarına başlamıştır. 1991 yılında “Mehmet Akif’de Dini Hayatın Psikolojisi” adlı teziyle Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde doktorasını tamamlayan İmamoğlu, aynı yıl adı geçen bu ilahiyat fakültesinde yardımcı doçent unvanını almıştır. 1997 yılında Sakarya Üniversitesi’nde çalışmaya başlayan İmamoğlu, Mayıs 2005 yılında doçent olmuştur. 2012 yılında profesör unvanını alarak yine adı geçen üniversitede akademik çalışmalarına devam eden İmamoğlu, 2012-2014 yılları arasında Kırgızistan’daki Kırgız-Türk Manas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nde Din Bilimleri Bölümü’ne başkanlık yapmıştır. Din psikolojisi alanında çok sayıda yüksek lisans ve doktora öğrencisi yetiştirmiş olan İmamoğlu, halen Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nde Din Psikolojisi Anabilim Dalı’nda öğretim üyesi olarak akademik çalışmalarına devam etmektedir. Tanıtımı yapılan bu kitap yazarın profesörlük takdim çalışmasıdır.

Burada değerlendirilmesi yapılan eserin, suçun öznesi olan birey açısından bakıldığında öncelikle psikoloji bilim dalının iki önemli alt uzmanlık alanı olan gelişim psikolojisi ve din psikolojisi bilim dallarını ilgilendirdiği görülmektedir. Daha detaylı bakılacak olursa eserin ana konularını ‘çocuk’ ve ‘suç’ olguları oluşturmaktadır. Bu bağlamda eser, gelişim psikolojisi dönemlerinden çocukluk dönemini kapsamaktadır.

Öte yandan psikoloji bilim dalının bir alt uzmanlık alanı olan adli psikoloji kapsamına giren ve aynı zamanda eserin temel konusu olan suç, bireyin sosyal bir varlık olması ve toplumla çatışması nedeniyle insanlık tarihi boyunca var olan ve gelecekte de sürececek bir olgudur (s. 18). Kitap, suç ve suçlu davranışı bağlamında çok özel bir hedef kitle olan çocuk suçluluğunu temel almıştır. Bu bağlamda çocuk ve suç kavramlarının bir araya gelmesine sebep olan faktörlerin psikolojik ve sosyolojik boyutlarını inceleyen araştırmacı, ayrıca çocuk suçluluğunun önlenmesi konusunda çalışan kurumlara, araştırmalara ve uygulamalara da yer vermiştir.

Kitap formatı açısından ‘içindekiler’ bölümüne bakıldığında eserin, kısa bir önsözün ardından giriş, üç ana bölüm, sonuç ve kaynakçadan oluştuğu görülmektedir.

Yazar, önsözünde; “kitapta, konuyla alakalı araştırmalar incelenmiş, belirli alt başlıklarda zaman zaman konular arasında korelasyonlar kurulmuş ve çocuk suçluluğu, elde edilen bu veriler doğrultusunda tahlil edilmeye ve anlamlandırılmaya çalışılmıştır” (s. 10), şeklinde çalışmanın sistematik olarak içeriğine ilişkin kısa bir bilgi vermiştir.

Çalışmanın sınırlılıkları ve öneminin belirtildiği eserin “Giriş” (ss. 11-41) bölümünde, ayrıca çocuk suçluluğunun sebepleri bireysel etmenler ve sosyal etmenler bağlamında incelenmiştir. Daha sonra İmamoğlu, çocukta hangi davranışın suç sayıldığını, suçun doğru tespiti ve zamanında yapılan müdahalelerle suçun önlenmesi açısından önemli konulardan biri olan çocukluk döneminin psiko-sosyal özelliklerine yer vermiştir. Bu bağlamda geçmişten bugüne toplumsal yapıdaki çocuğa verilen değer değişimi ve gelişimi hakkında farklı ülke pratiklerine yer verilen bu bölümde, çocukların öldürülmesi ve cezalandırılması konusunda yapılan uygulamalara ilişkin bazı örnekler verilmiştir. Çocuk kavramının ardından suç kavramı üzerinde durularak suç olgusuna ilişkin kavramların tanımları yapılmış ve çocukların işlediği suç türleri, suçun işlendiği yer ve işleniş biçimleri hakkında literatür bilgileri verilmiştir. Araştırmacı, genel olarak dünyada, özel olarak ise Türkiye’de çocuk suçluluğu üzerine yapılan çeşitli saha araştırma sonuçlarının istatistiksel verilerine dayalı genel bir değerlendirme yaparak sözü edilen bu bölümü sonlandırmıştır.

Kitabın birinci bölümü olan “Çocuk Suçluluğunun Psikolojik Boyutları” (ss. 43-71) başlığı altında öncelikle nöro-psikolojik yetersizlikler ve psiko-somatik rahatsızlıklar gibi faktörlerin çocuk suçluluğuna etkilerini inceleyen yazar, aklen ve ruhen anormal çocukların karakter ve kişilik gelişimi bağlamında suç işleme potansiyellerini değerlendirmiştir. Suçlu çocukların ortalama % 80’inin akıl ve ruh sağlığı bakımından normal olmadıkları bulgusuna ulaşan bir araştırma sonucunun da (s. 44) yer aldığı bu bölümde, zekâ geriliği ile çocuk suçluluğu arasındaki ilişkiyi inceleyen İmamoğlu, düşük zekâ düzeyinin suçu etkileyen görece bir rolünün olduğunu ifade etmiştir. Daha sonra konuyla ilgili olarak aşağılık ve üstünlük duyguları, kıskançlık, korku ve hayal kırıklığı gibi duygular bağlamında duygusal bozukluklar ile çocuk suçluluğu arasındaki ilişkiye değinen araştırmacı, davranış bozukluğu gösteren çocukların sevgi eksikliğiyle büyüdüklerini, özellikle baba şemasının çocukların kimlik ve kişiliğini etkileyen önemli bir bilişsel faktör olduğunu belirtmiştir. Daha sonra kişilik bozuklukları ile çocuk suçluluğu arasındaki ilişkinin yer aldığı

bu bölümde, öncelikle çocukluk döneminde önemli bir yer tutan anne-baba gibi temel bağlanma figürlerine güvenli bağlanma yoksunluğunun ortaya çıkardığı problemlere yer verilmiştir. Bu psiko-sosyal gerçekliğe ek olarak problemleri bir aile ve sosyal çevrede yetişen çocuğun kişilik gelişimini ayrıca (a) genetik yatkınlık, (b) saldırganlık, (c) sinirlilik, (d) hiperaktivite bozukluğu, (e) cinsel eğilimdeki patolojiler ve (f) aşırılık gibi olumsuz yönde etkileyen diğer faktörlerin de olduğunun altı çizilmiştir.

Öte yandan yine adı geçen bu bölümde, çocuk suçluluğuna etki eden psikolojik yetersizliklerin, bilişsel ve duygusal olumsuzlukların ve kişilik bozukluklarının incelenmesinin ardından çocuk suçluluğunun ahlaki ve dinsel yönüne değinilmiştir. Bu kapsamda öncelikle ahlaki gelişimi kuramsal bağlamda inceleyen yazar, çocukluk döneminde bilişsel gelişim ve ahlak gelişim literatüründe önemli yeri olan J. Piaget'in 'adalet ve ceza anlayışı' ile L. Kohlberg'in 'ahlak gelişimi ve yargı modeline' yer vermiştir. Konuyla ilgili olarak "bilişsel gelişim psikologları daha çok ahlaki akıl yürütme konusundaki gelişimsel değişimleri incelemiş, buna karşılık toplumsal öğrenme psikologları ise ahlaki ve ahlak dışı davranışları etkileyen toplumsal etkenlerle ilgilenmişlerdir"(s. 61) biçiminde bir saptama da yapan araştırmacı; (a) vicdani gelişimdeki olumsuzluklar, (b) bencillik ve cimrilik, (c) kin besleme, (d) yalan söyleme ve (e) dinsel normları benimsemedeki olumsuzluklar gibi ahlaki gelişimi olumsuz etkileyerek çocuğu suça yönelten etmenlerin bazılarını yer vererek eserin birinci bölümünü bitirmiştir.

Eserin, "*Çocuk Suçluluğunun Sosyal Boyutları*" (ss. 73-142) başlıklı ikinci bölümünde ise daha çok çocuğun aile, arkadaş, okul gibi sosyo-kültürel çevresini belirleyen faktörler ile çocuk suçluluğu arasındaki ilişki incelenmiştir. Öncelikle, çocuğun kimlik ve kişilik gelişiminin ailede başladığı varsayırsa, aile içi şiddetin çeşitli biçim ve boyutlarının çocuğu suça itmesine önemli etkileri olabileceğini belirten yazar, çocuğu suça iten nedenleri incelerken aileyi ilk sırada ele almıştır. Bu bağlamda aile yapısındaki çeşitli çözümler bakımından aile-çocuk ilişkisini '(a) aile yapısındaki bozukluk, (b) ayrı ana-baba, (c) anne-baba kontrolünün yetersizliği, (d) tutum ve davranış bozukluğu, (e) ailenin ekonomik yetersizliği, (f) kardeş sayısının fazlalığı, (g) aile içindeki aşırı disiplin ve (h) ailedeki diğer çözümler' şeklinde alt başlıklar halinde incelenmiştir. Bu konu kapsamında yazar, "Suçlu çocuklar genellikle aile birliği çözülmüş veya yıkılmış ailelerden gelmektedir, (s. 74)" şeklinde ailedeki

çözümlerin çocuk üzerindeki etkilerini belirtmiştir. Bu konuya ek olarak İmamoğlu, (a) ailenin eğitiminin yoksun oluşu, (b) ailede sevgi yoksunluğu, (c) aşırı koruyucu tutum, (d) anne ve babanın kişiliği ve (e) ailede dinsel inançların zayıflığı gibi alt başlıklarla da aile ve çocuk suçluluğunu ilişkilendirerek aile konusuna son vermiştir. Söz konusu bu bölümde, eğitim hayatındaki çocuk suçluluğunu etkileyen etmenlere de yer veren araştırmacı, çocuğun suça yönelmesine sebep olan nedenler arasında okula geç başlama, okula gidememe ve okuldan kaçma gibi okullaşma süreçlerini engelleyen faktörleri sıralamıştır. Aynı zamanda Türkiye’de bir diğer problem olan eğitimdeki cinsiyet ayrımcılığı konusuna da yer veren yazar, buna ek olarak kent ve köy arasındaki okullaşma ve eğitim olanaklarının aynı şekilde dağıtılamayışını da bu tip ayrımcılığa örnek vermiştir.

Kitapta, çocuğu suça yönlendiren sebepler içerisinde aile ve okul sorunlarına değinildikten sonra sosyal çevrenin olumsuz etkilerine de yer verilmiştir. Bu bağlamda ekonomik yetersizliklere, bu söz konusu etkilerin başında yer veren İmamoğlu, çocuğun kendi ekonomik durumunu bir başkasından zayıf ve düşük görmeyi sorun haline getirmesi durumunda çevresine zarar vermeye yönelebileceğini belirtmiştir (s. 111). Ekonomik yetersizliklerin ardından bu bölümde, (a) yaşanan evin yetersizliği (b) kötü arkadaş ilişkisi (c) cinsel yaşantıda olumsuzluk (d) büyükler tarafından suça itilme (e) çevrede sosyal kontrol yetersizliği (f) çete üyeliği (g) toplumun duyarsızlığı (h) kültür erozyonu ve (i) tv-bilgisayar- internet programlarındaki olumsuzluklar gibi çocuk suçluluğuna neden olan faktörler çeşitli alt başlıklar halinde incelenmiştir.

Eserin “Çocuk Suçluluğunun Önlenmesi” (ss. 143-153) başlıklı üçüncü bölümünde de yazar, öncelikle suçun önlenmesinde izlenecek yöntemlere değinmiştir. Bu çerçevede suçun ortaya çıkmasına engel olacak tedbirlerin alınmasının ardından sırasıyla işlenen suçlarla mücadelede çocukları ikna ve ıslah edecek yolların belirlenmesinin ve ceza almış ya da ıslah kurumlarında kalıp tekrar normal hayata geçen çocukların takibinin ve rehabilitasyonunun yapılmasının uygun olacağını belirtmiştir. Adı geçen bu bölümde, çocukların korunmasına yönelik dünyadaki gelişmelere değinen İmamoğlu, çocuk suçluluğuyla ilgili birimlere ve alınan önlemlere ilişkin Batı’dan ve Türkiye’den örnekler vererek bu bölümü sonlandırmıştır.

Kitabın “*Sonuç*” (ss. 156-158) bölümüne bakıldığında ise çocuk suçluluğunun nedenlerini ekonomik, sosyal ve psikolojik boyutlu olarak gören araştırmacı, yapılan teorik analizler sonucunda çocukların en çok işledikleri suç türünün % 38’lik bir oranla hırsızlık olduğunu belirtmiştir. Hırsızlıktan sonra en çok işlenen suç ise cana karşı işlenen suçlar olduğunun vurgulandığı bölümde, uyuşturucu kökenli suçların daha çok sokak çocuklarında görülmekle birlikte ailelerin yeterince dikkatli olmadığı durumda eğitim alanlarını da içine alacağı belirtilmiştir. Bu noktada amaca uygun kurumsallaşmanın yanında halkın desteğine de ihtiyaç duyulduğunun altını çizen yazar, daha sonra çocuk suçlarını önlemek ya da azaltmak amacıyla alınması gereken önlemleri sıralayarak bu bölüme son vermiştir.

Eserin sonunda yer alan “*Kaynakça*” (ss. 159-166) bölümünde ise İmamoğlu, konuyla ilgili yerli ve yabancı literatüre başvurarak toplamda 141 adet kaynak kullanmıştır.

Sonuç olarak; konuya ilişkin literatür birikimi kullanılarak psikolojik ve ahlaki açıdan çocuk suçluluğunun nasıl ortaya çıktığını betimleme ve çocuğun suça eğilimindeki ahlaki olumsuzlukları saptayabilmek amacını taşıyan bu kitap (166 s.) hakkında genel bir değerlendirme yapıldığında;

(a) *Güçlü yönü*: Öncelikle Türk din psikolojisi literatüründe çocuk suçluluğu konusunda yazılan ilk teorik eser olma özelliği taşımasının eserin güçlü yönlerinden biri olarak değerlendirmek mümkündür.

(b) *Zayıf yönü*: (i) Öncelikle kitabın yaygın literal akademik dil kullanımıyla ilgili çok belirgin hatalarının olduğu görülmektedir. Örneğin; metin içerisinde kullanılan “geri zekalı” kavramının (s. 46) yaygın akademik dil kullanımına bakıldığında ilgili literatürde “zekâ geriliği” şeklinde kullanıldığı görülmektedir. (ii) Eser başlığı ile içindekiler kısmındaki ana ve alt başlıklar incelendiğinde içeriğe ilişkin sistematik sınıflandırma temelli bazı problemlerin bulunması da eserin zayıf yönlerinden biri olarak değerlendirilebilir. Örneğin; eser isminin “*Psikolojik ve Ahlaki Açından Çocuk Suçluluğu*” olduğu halde içeriğine bakıldığında ahlaki boyutun psikolojik boyut içerisinde bir alt başlık olarak kapsamı dar biçimde verilmiştir. Dolayısıyla bir din psikolojisi uzmanı tarafından yazılan bu eserde teolojik boyutun eksik olduğu söylenebilir. (iii) Ayrıca çocuk suçluluğunun sosyal boyutları, psikolojik boyutlarından daha detaylı ve kapsamlı olarak ele alındığı halde bu sosyal boyutlara kitabın adında yer

verilmemiştir. (iv) Yine aynı konuda giriş bölümünde yer alan “*Suçluluk Kavramı ve Çocuk Suçluluğu*” adlı bölüm ayrı bir teorik bölüm olarak verilebilirdi.

(c) *Geliştirilebilir yönü*: (i) Değerlendirdiği konuyu sadece teorik olarak incelemesi de eserin geliştirilebilir yönleri arasında görülebilir. Sadece teorik içerikten oluşan bu eser, metodolojik açıdan çocuk örnekleme üzerinde nitel veya nicel desenli bir saha çalışmasıyla güçlendirilebilir. (ii) Kitabın başlığına ilişkin geliştirilebilir yönünün olduğundan da söz edilebilir. Bu bağlamda sistematik yazım biçimi kapsamında eserin içeriğinden hareketle başlıklandırma önerisi olarak ‘*Psiko-Sosyo-Teolojik Açıdan Çocuk Suçluluğu*’ daha uygun olacağı varsayılabilir.

Balıkesir İlahiyat Dergisi
Balıkesir Theology Journal

Derginin Eski Adı

Balıkesir Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
(Yayımlanan Sayılar: Yıl 2015, Cilt 1, Sayı 1 - Yıl 2019, Sayı 10)

Sahibi/Owner

Balıkesir Üniversitesi İlahiyat Fakültesi adına
Prof. Dr. Mehmet Bayyığıt

Yazı İşleri Müdürü/Responsible Manager

Dr. Öğr. Üyesi Lütfü Cengiz

Editörler/Editors in Chief

Doç. Dr. Mehmet Özkan
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Ali Çanakcı

Editör Yardımcıları/Assistant Editors

Dr. Öğr. Üyesi Recep Emin Gül
Dr. Öğr. Üyesi Asem Hamdy Ahmed Abdelghany

Yayın Kurulu/Editorial Board

Prof. Dr. Mehmet Bayyığıt, Balıkesir Üniversitesi
Prof. Dr. Muhiddin Okumuşlar, Necmettin Erbakan Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet Çaycı, Necmettin Erbakan Üniversitesi
Prof. Dr. Ejder Okumuş, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
Prof. Dr. Süleyman Akkuş, Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Bahçekapılı, Yalova Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Dirik, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Özkan, Balıkesir Üniversitesi
Doç. Dr. Esmâ Sayın, Balıkesir Üniversitesi
Doç. Dr. Y. Emre Gördük, Balıkesir Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Abdullah Demir, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Ali Çanakcı, Balıkesir Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Lütfü Cengiz, Balıkesir Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Polat, Balıkesir Üniversitesi

Dizgi-Mizanpaj/Layout

Asem Hamdy Ahmed Abdelghany, Recep Emin Gül

Yazışma/Correspondence

Balıkesir Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Dinkçiler Mah. Soma Cad. Altreyül/Balıkesir

Telefon: 0 266 249 61 79 & **Faks:** 0 266 239 87 46

E-posta: balikesirilahiyatdergisi@gmail.com

Web: <http://ilahiyatdergisi.balikesir.edu.tr>, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/baid>

Baskı Yeri

Erman Ofset Matbaacılık LTD. ŞTİ. - Fevzi Çakmak Mah. Özlem Cad. No: 33/G Karatay/Konya
Tel: 0332 342 01 55 • Sertifika No: 15409

Basım Tarihi

Haziran 2020

İNDEKSLER

08.06.2020

30.06.2019

30.06.2019

30.06.2015

03.05.2020